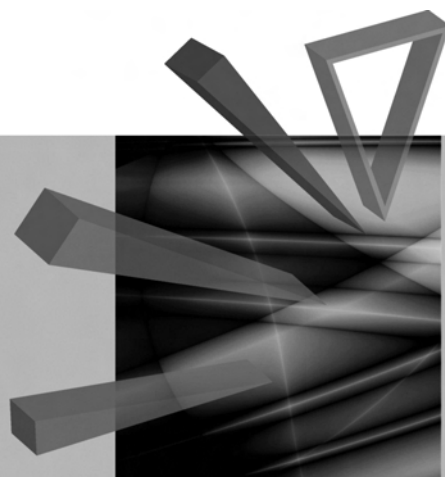

Problemy rozwoju regionalnego

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Andrzej Raszkowski

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-229-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output	15
Marek Szajt: Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej	29
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki	39
Katarzyna Widera: Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów	48
Elżbieta Sobczak: Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
Malgorzata Markowska: Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output)	66
Dariusz Głuszczuk: Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
Andrzej Sztando: Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
Anna Beata Kawka: Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny	114
Iwona Skrodzka: Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki	124
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce	136
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu	147
Katarzyna Szymańska: Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
Łukasz Mamica: Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
Patrycja Zwiech: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
Marek Obrębalski: Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
Bogdan Leszkiewicz: Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
Tomasz Dorożyński: Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
Ewa Kusideł: Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce	246
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010	257
Mariusz Wiśniewski: Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego	278
Alojzy Zalewski: Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych	290
Małgorzata Leśniak-Johann: Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu	300
Emilia Bogacka: Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami	312
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej	321
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
Zbigniew Piepiora: Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego	357
Adam Dąbrowski: Globalizacja a regionalizm	366
Krzysztof Malik: Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
Dorota Rynio: Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce	394

Piotr Rzeńca: Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
Renata Lisowska: Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
Aleksandra Koźlak: Transport jako czynnik rozwoju regionalnego	425
Adam Przybyłowski: Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju	435
Paweł Andrzejczyk: Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu	450
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
Andrzej Raszkowski: Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
Krzysztof Wiktorowski: Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego	480
Jan Polski: Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym	491
Danuta Stawasz: Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego	501
Beata Bal-Domańska: Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego	509
Łukasz Mach: Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
Grażyna Karmowska: Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007	530
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
Maria Kola-Bezka: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego	552
Joanna Kosmaczewska: Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
Sandra Misiak: Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim	573
Agnieszka Skowronek-Grądział: Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska	582
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce	594
Anna Majchrzak: Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda	602
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009	612

Tomasz Kołakowski: Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
Andrzej Wasiak: Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA	636
Monika Murzyn-Kupisz: Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

Summaries

Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers	28
Marek Szajt: Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innovation and regional development – the soft model	47
Katarzyna Widera: Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
Elżbieta Sobczak: Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries	65
Malgorzata Markowska: EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output)	80
Dariusz Głuszczyk: Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
Andrzej Sztando: Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
Anna Beata Kawka: The influence of human capital quality on regional development.....	123
Iwona Skrodzka: Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

Katarzyna Szymańska: Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
Lukasz Mamica: Industrial design as a sector of creative industries.....	177
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions	189
Patrycja Zwiech: The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship	200
Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research	217
Marek Obrębalski: Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland	227
Bogdan Leszkiewicz: Strategies of the European Union regional policy	235
Tomasz Dorożyński: The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
Ewa Kusidel: The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland	256
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010	265
Mariusz Wiśniewski: Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
Alojzy Zalewski: Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
Małgorzata Leśniak-Johann: Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
Emilia Bogacka: Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space	329
Anna Malina, Dorota Mierzwa: A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes	341
Zbigniew Piepiora: The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results	356

Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
Adam Dąbrowski: Globalization and regionalization.....	373
Krzysztof Malik: Chosen methods of regional development policy evaluation	393
Dorota Rynio: Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland	404
Piotr Rzeńca: Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon	415
Renata Lisowska: The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship	424
Aleksandra Koźlak: Transport as a factor of regional development	434
Adam Przybyłowski: Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy	449
Paweł Andrzejczyk: The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints	469
Andrzej Raszkowski: Selected aspects of the marketing orientation of territorial units	479
Krzysztof Wiktorowski: Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
Jan Polski: External effects in urban marketing.....	500
Danuta Stawasz: Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government	508
Beata Bal-Domańska: Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level	519
Łukasz Mach: Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
Grażyna Karmowska: A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
Maria Kola-Bezka: Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship	562
Joanna Kosmaczewska: Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas	572
Sandra Misiak: Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
Agnieszka Skowronek-Grądziel: A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure	593

Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
Anna Majchrzak: Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
Marian Maciejuk: The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
Tomasz Kołakowski: Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
Andrzej Wasiak: Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
Monika Murzyn-Kupisz: Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

Agnieszka Kłysik-Uryszek

Uniwersytet Łódzki

DZIAŁALNOŚĆ EKSPORTOWA SPÓŁEK Z UDZIAŁEM KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO – REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIA W POLSCE

Streszczenie: Jednym z warunków zwiększenia dobrobytu w gospodarce goszczącej bezpośrednio inwestycje zagraniczne jest ich proeksportowy charakter. Gdy inwestor kieruje swoją produkcją na rynki zagraniczne, wówczas dodatkowy dochód oferowany krajowym właścicielom czynników produkcji (głównie pracy) da bezpośredni efekt w postaci wzrostu gospodarczego, ponieważ ryzyko substytucji produkcji krajowej jest minimalne. Analiza działalności eksportowej inwestorów zagranicznych w Polsce w 2009 r. wskazuje na znaczne regionalne zróżnicowania w zakresie zarówno relacji eksportu do wartości zainwestowanego kapitału, osiąganych przychodów, jak i zakresu współpracy z przedsiębiorstwami powiązanyymi w ramach grupy kapitałowej (powiązania pionowe).

Słowa kluczowe: bezpośrednio inwestycje zagraniczne, handel zagraniczny, powiązania pionowe, rozwój regionalny.

1. Wstęp

Globalizacja oraz upowszechnianie procesów internacjonalizacji produkcji intensyfikują znacząco przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Stąd ulokowane w regionach spółki z udziałem kapitału zagranicznego (spółki BIZ) mają coraz większe znaczenie dla lokalnych procesów gospodarczych. Spółki te są nośnikiem nie tylko kapitału finansowego, ale także wiedzy, nowoczesnych technologii i technik organizacyjnych. Im stabilniejsze jest ich zaangażowanie i szerszy zakres lokalnych powiązań kooperacyjnych, tym większe są szanse na wystąpienie pozytywnych efektów *spillover* oraz szersze realne możliwości wspierania długofalowego wzrostu gospodarczego w miejscu lokaty. Korzystne efekty napływu spółek BIZ wynikają także z większego wykorzystania (a więc wzrostu dochodów) lokalnych czynników produkcji. Maksymalizacja korzyści dochodowych nastąpi w sytuacji, gdy podmioty BIZ będą kierowały swoją produkcją na eksport (zadziała wówczas mechanizm mnożnika eksportu), a tym samym nie będą konkurowały na lokalnym rynku z podmiotami krajowymi.

Celem artykułu jest prezentacja regionalnych zróżnicowań działalności eksportowej inwestorów zagranicznych w Polsce oraz zakresu handlu realizowanego

z podmiotami powiązаныmi (w ramach powiązań pionowych). Artykuł podzielony został na cztery części. W punkcie drugim omówiono znaczenie działalności eksportowej dla lokalnej gospodarki, w trzecim przedstawiono uwarunkowania działalności eksportowej spółek BIZ, w czwartym zwrócono uwagę na nieścisłości w zakresie dostępnych w Polsce danych statystycznych, a w piątym zaprezentowano działalność eksportową podmiotów BIZ w przekroju wojewódzkim. Główne wnioski zawarto w podsumowaniu.

2. Znaczenie działalności eksportowej podmiotów BIZ dla gospodarki lokalnej

Znaczenie inwestycji zagranicznych dla gospodarki jest częstym tematem badawczym ekonomistów zarówno na szczeblu krajowym, jak i coraz częściej na szczeblu regionalnym (por. [Domański i in. 2006; Walenia 2011]). Jednak w większości przypadków badanie efektów napływu BIZ sprowadza się do analiz wartości zainwestowanego kapitału, zmian zachodzących na rynku pracy, w sferze technologii, produktywności lub efektów zewnętrznych. Stosunkowo rzadko badany aspektem jest działalność handlowa inwestorów zagranicznych, w tym zakres ich powiązań ze spółkami-matkami (por. [Świerkocki 2011, s. 60–68]).

Zaangażowanie dodatkowego kapitału w gospodarce regionu powoduje wzrost wykorzystania i dochodów lokalnych czynników produkcji (głównie pracy). Jednak gdy produkty wytwarzane przez inwestora zagranicznego trafiają na lokalny rynek, istnieje niebezpieczeństwo wypchnięcia mniej konkurencyjnych krajowych producentów (a więc utratę miejsc pracy), przez co ostateczny efekt dobrobytowy jest niepewny [Kłysik-Uryszek 2010, s. 79–99]. Wprawdzie wskazuje się, że w długim czasie wzrost konkurencji na lokalnym rynku spowoduje korzystne zmiany na rynku, gdyż zmobilizuje podmioty krajowe do walki i zwiększy ich efektywność. Dodatkowo efekty *spillover* – jeśli wystąpią – ułatwią i przyspieszą procesy dostosowawcze. Jednak w praktyce trudno jest zaobserwować silne efekty zewnętrzne działalności inwestorów zagranicznych, a masowe korzyści z rozpowszechniania ich technologii i przewag organizacyjnych nie występują.

Ważne pozytywne efekty gospodarcze może natomiast wzbudzić działalność eksportowa inwestorów. Można oczekiwać, że gospodarka regionu odniesie największe korzyści, gdy dodatkowa produkcja spółek BIZ nie będzie stanowiła konkurencji dla podmiotów lokalnych, a zostanie skierowana na rynki zagraniczne. Wówczas dodatkowy dochód oferowany przez inwestorów zagranicznych krajowym właścicielom czynników produkcji będzie mógł być bezpośrednio „przeznaczony” na zwiększenie dobrobytu. Mechanizm mnożnika eksportu, znany w makroekonomii i ekonomii międzynarodowej (zob. szerzej: [Krugman, Obstfeld 2007, s. 97–99; Rynarzewski, Zielińska-Głębocka 2008, s. 232–260; Świerkocki 2011a, s. 69–88]), został prowadzony do ekonomii regionalnej w postaci teorii bazy ekonomicznej przez D.C. Northa i K. Rittenbrucha [Stackelberg, Hahne 1998, s. 59–61]. Zakłada-

jąc, że regionalny popyt całkowity jest sumą popytu wewnętrznego i eksportu (popytu zewnętrznego), działalność eksportowa, zwana „aktywnością bazową”, pozwala uzyskać środki na finansowanie importu, ale też inwestycji w regionie oraz przyczynia się do zwiększenia liczby miejsc pracy, a przez to dochodów i konsumpcji wewnętrznej. Napędza to działanie regionalnego efektu mnożnikowego, który stymuluje wzrost gospodarczy. Siła oddziaływania tego mechanizmu zależy jednak od krańcowej skłonności do konsumpcji i krańcowej skłonności do importu. Im większa jest krańcowa skłonność do konsumpcji oraz im mniejsza skłonność do importu (czyli im większa chęć i możliwość zaspokajania popytu wewnętrznego produkcją regionalną), tym efekt mnożnikowy działania eksportu jest większy. Według tej koncepcji – chcąc stymulować wzrost gospodarczy należy wspierać przede wszystkim tzw. obszar bazowy, czyli działalność produkcyjną i usługową zorientowaną na eksport, a także wzmacniać gospodarczą samowystarczalność regionu (aby zminimalizować wartość importu).

Oczywiście należy pamiętać, że koncepcja D.C. Northa i K. Rittenbrucha jest jedynie ujęciem modelowym, przez co nie wyjaśnia szczegółowo wielu istotnych aspektów, m.in. tego, od jakich czynników zależy aktywność sektora bazowego, nie uwzględnia też skutków cyrkulacji dochodu wewnątrz regionu. Zakłada stałość struktury popytu zewnętrznego, warunków wymiany międzyregionalnej, a także relacji między sektorem bazowym i niebazowym. Wątpliwości może budzić również jednakowe traktowanie importu konsumpcyjnego i inwestycyjnego. Generalnie jednak koncepcja ta dowodzi, że wymierny rozwój społeczno-gospodarczy regionu można osiągnąć jedynie poprzez realizację funkcji ponadlokalnych, gdyż jest on uzależniony głównie od czynnika egzogenicznego (popytu zewnętrznego), a nie wyłącznie lokalnych czynników endogenicznych [Filipiak i in. 2005, s. 39]. Zatem aby rozwój był możliwy, musi istnieć w regionie taka struktura zasobów i możliwości, która pozwoli znacznie zwiększyć przestrzenny zasięg oddziaływania zlokalizowanych tam przedsiębiorstw. Jeśli podmioty krajowe nie dysponują odpowiednimi zasobami, role kreatorów obszaru bazowego mogą przejąć właśnie inwestorzy zagraniczni.

Ponadto można oczekiwać, że wzrost zaangażowania rezydentów poza regionem lokaty podniesie rangę danego ośrodka i zwiększy jego atrakcyjność inwestycyjną, co w efekcie zwiększy napływ kolejnych inwestorów, przyczyni się do rozwoju zarówno społecznego, jak i gospodarczego oraz wzmocni efekt mnożnika. Dzięki międzynarodowym powiązaniom BIZ cała gospodarka integruje się z systemem globalnym, staje się bardziej konkurencyjna i tak też jest postrzegana. Ponadto inwestorzy mogą stanowić pomost pomiędzy firmami lokalnymi a zagranicą. Lokalni kooperanci mogą wykorzystać międzynarodowe doświadczenie i powiązania spółek BIZ, np. w dziedzinie sprzedaży, dystrybucji, marketingu, sprawozdawczości rachunkowej, i na tej bazie rozwijać swoje powiązania zagraniczne. Dodatkowo lokalne firmy, którym skutecznie udało się konkurować z korporacją multinarodową na rynku krajowym, zyskują przekonanie, że mogą odnieść sukces także na rynkach zagranicznych, i rozpoczynają eksport, a w późniejszym czasie również BIZ.

3. Uwarunkowania działalności eksportowej inwestorów zagranicznych

W kontekście makroekonomicznym podejmowanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych wynika z różnic w warunkach gospodarczych pomiędzy krajem pochodzenia kapitału a krajem lokaty. Motorem podejmowania inwestycji bezpośrednich jest chęć wykorzystania atutów przedsiębiorstwa w połączeniu z przewagami lokalizacyjnymi w innym kraju lub regionie. Bezpośredni wzrost obrotów handlowych jest szczególnie silny, gdy inwestorzy poszukują w danym regionie tańszych czynników produkcji i eksportują wyprodukowane dobra na rynki międzynarodowe [Weresa 2002, s. 18–22], zwłaszcza gdy:

a) inwestorzy lokują w danym regionie fragment międzynarodowego łańcucha produkcji, zgodnie z przewagami komparatywnymi danej gospodarki (inwestycje pionowe). Wówczas wzrasta międzynarodowa wymiana handlowa, szczególnie z podmiotami powiązаныmi spółki BIZ, które realizują kolejne etapy produkcji dobra finalnego producenta;

b) inwestorzy lokują produkcję w danym regionie z myślą o zaopatrywaniu rynku krajowego oraz rynków ościennych, z którymi gospodarka goszcząca ma ułatwioną wymianę handlową (inwestycje poziome). Jest to częsty motyw inwestorów lokujących swoją działalność w Polsce – dzięki uczestnictwu Polski w UE zyskują wolny dostęp do rynku całej Europy¹.

W tym świetle można zauważyć, że polskie regiony posiadają wiele atutów atrakcyjnych dla inwestorów zagranicznych, które mogą sprzyjać rozwojowi ich działalności handlowej. Do najważniejszych można zaliczyć:

- duży, łatwo dostępny rynek zbytu;
- relatywnie tania i dobrze wykształcona siła robocza;
- względne bezpieczeństwo prawne i ekonomiczne – gwarantowane udziałem Polski w strukturach UE;
- brak barier handlowych z UE oraz narodowe traktowanie inwestorów²;
- centralne położenie w Europie.

4. Uwagi metodyczne

Badania działalności eksportowej podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce były, jak dotąd, stosunkowo rzadko prowadzone na szczeblu regionalnym. Główną barierą był brak danych statystycznych. Główny Urząd Statystyczny (wyko-

¹ Motyw ten jest również często wskazywany przez inwestorów polskich na Ukrainie. Ukraina tworzy z Rosją strefę wolnego handlu i dzięki inwestycjom na Ukrainie polscy przedsiębiorcy mogą wejść bez przeszkód na rynek rosyjski.

² Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (DzU nr 173, poz. 1807, art. 6 i 13) gwarantuje rezydentom krajów Unii Europejskiej takie samo prawo prowadzenia działalności na terenie Polski, jakie mają obywatele polscy.

rzystywany jako podstawowe źródło informacji w analizach regionalnych) po raz pierwszy opublikował dane o działalności eksportowej spółek BIZ w przekroju wojewódzkim dopiero w 2011 r.

Należy jednak zwrócić uwagę na ograniczenia wynikające z przyjętego w Polsce systemu sprawozdawczości. Wszystkie informacje o działalności podmiotów gospodarczych (a więc i spółek BIZ) prezentowane są wg miejsca rejestracji spółki. Tymczasem wiele podmiotów BIZ posiada rozbudowane struktury organizacyjne i faktyczną działalność produkcyjną prowadzi w różnych województwach – nie tylko tam, gdzie zarejestrowana jest siedziba. Stąd można się spodziewać, że wartości zainwestowanego kapitału, zatrudnienia, wartości produkcji, a także eksportu, dla woj. mazowieckiego (gdzie zarejestrowane jest ponad 30% podmiotów BIZ i ponad 50% wartości kapitału zagranicznego zainwestowanego w Polsce) będą nieco przeszacowane, a dla innych województw, w których inwestorzy również prowadzą działalność produkcyjną – niedoszacowanie.

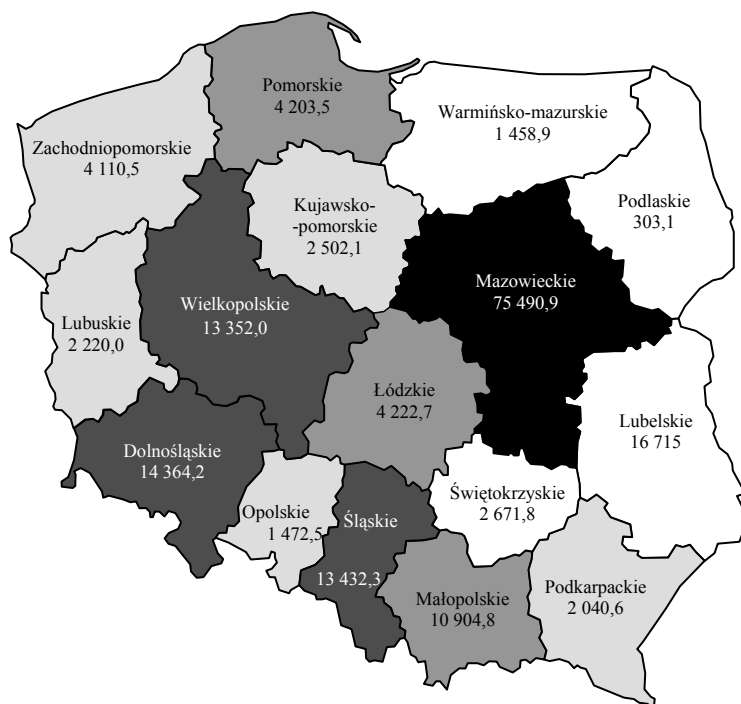
5. Przestrzenne rozmieszczenie inwestycji bezpośrednich i struktura ich działalności eksportowej

W ostatnich latach (od momentu wstąpienia Polski do UE) rozłożenie inwestycji zagranicznych w województwach było bardzo zróżnicowane przestrzennie, ale względnie stabilne w czasie. Połowa kapitału zagranicznego ulokowanego w Polsce „przypisana” jest do województwa mazowieckiego³. Trzy kolejne województwa w rankingu, z niespełną dziesięcioprocentowym udziałem w BIZ, to województwo dolnośląskie, wielkopolskie i śląskie. Niewiele mniej (ok. 7%) kapitału zagranicznego ulokowano w województwie małopolskim. Udział pozostałych województw w strukturze BIZ nie przekracza 3%. Najmniej kapitału trafiło, jak dotąd, do województwa podlaskiego i lubelskiego – zob. rys. 1.

Wartości eksportu generowane przez podmioty BIZ w poszczególnych województwach były bardziej równomiernie rozłożone. Dominowało – podobnie jak w przypadku wartości zainwestowanego kapitału – województwo mazowieckie, jednak jego udział wyniósł nieco ponad 22%, zatem był znacząco niższy od udziału w wartości kapitału – zob. tab. 1⁴. Świadczy to o nastawieniu inwestorów przede wszystkim na lokalny rynek. Jednak warto zauważyć wyróżniającą się strukturę eksportu tego województwa. Blisko 30% jego wartości tworzy zagraniczna sprzedaż usług – jest to najwyższy odsetek wśród wszystkich województw. Udział eksportu wyrobów jest tam z kolei najniższy – nieco ponad 56%.

³ Dzieje się tak głównie ze względu na to, że większość siedzib korporacji międzynarodowych działających w całym kraju zlokalizowana jest w Warszawie. Tak jest np. w przypadku Philips Lighting Polska, ABB, GE, które posiadają zakłady produkcyjne w całym kraju.

⁴ W tabeli oraz na wykresach kolejność województw odpowiada ich udziałowi w wartości zainwestowanego kapitału zagranicznego: od woj. mazowieckiego (49,2%) do woj. podlaskiego (0,2%).

Rys. 1. Rozmieszczenie kapitału zagranicznego (w mln zł) w Polsce w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność gospodarcza... 2011].

Niewielkie proeksportowe nastawienie mają także podmioty BIZ z województwa małopolskiego i świętokrzyskiego – zob. rys. 2. W województwie małopolskim, podobnie jak w mazowieckim, również bardzo wysoki jest udział handlu usługami, a relatywnie niewielki – produktami. Województwo świętokrzyskie wyróżnia się natomiast bardzo wysokim udziałem handlu towarami i materiałami – blisko 20%.

Spółki BIZ zarejestrowane w województwie śląskim są nastawione bardzo proeksportowo – generują blisko 20% ogólnej wartości eksportu badanych podmiotów, co jest wartością ponaddwukrotnie wyższą od udziału województwa w wartości zainwestowanego kapitału. W blisko 90% handel ten dotyczy wyrobów, relatywnie niewielki jest udział usług.

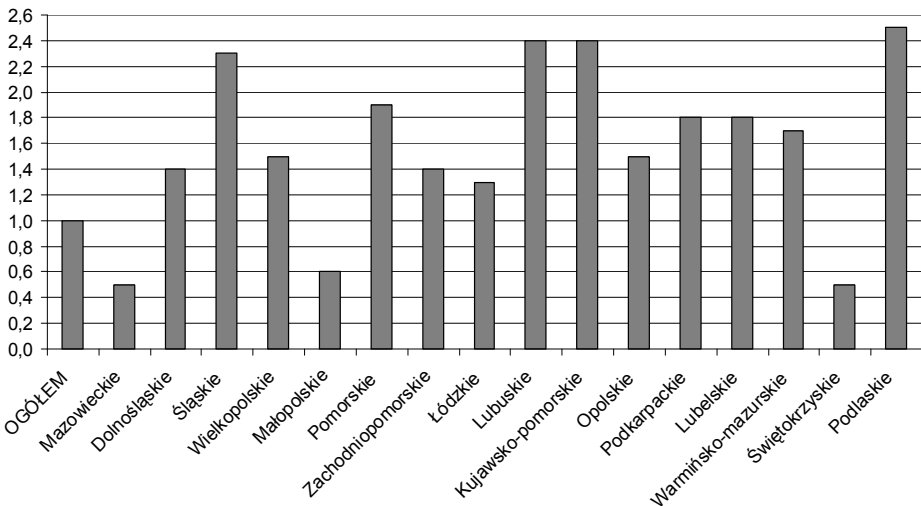
Ponadproporcjonalnie wysoki jest także udział województwa lubuskiego i kujawsko-pomorskiego w eksporcie, jednak najbardziej proeksportowe nastawienie mają inwestorzy w województwie podlaskim. Choć jest ich relatywnie niewielu, to ich eksport w porównaniu z wartością zainwestowanego kapitału przewyższa wartości przeciętne dla Polski blisko dwuipółkrotnie.

Zaangażowanie w działalność eksportową można mierzyć również poprzez odniesienie wartości zagranicznej sprzedaży do ogólnych przychodów przedsiębiorstw BIZ. Przeciętnie spółki BIZ działające w Polsce ok. 25% swojej produkcji kierowa-

Tabela 1. Wartość i struktura eksportu spółek BIZ wg województw w 2009 r.

	Wartość eksportu w mln zł	Udział w wartości eksportu w %	Struktura eksportu		
			udział eksportu wyrobów w %	udział eksportu usług w %	udział eksportu towarów i materiałów w %
Ogółem	259 121,3	100	76,4	12,3	11,3
Mazowieckie	57 550,7	22,2	56,1	29,5	14,4
Dolnośląskie	34 612,0	13,4	84,5	5,3	10,2
Śląskie	50 800,8	19,6	88,9	4,3	6,9
Wielkopolskie	34 516,1	13,3	81,6	5,8	12,5
Małopolskie	10 730,6	4,1	63,5	19,9	16,6
Pomorskie	13 028,5	5,0	67,4	12,2	20,4
Zachodniopomorskie	10 091,7	3,9	76,2	13,0	10,8
Łódzkie	9 347,0	3,6	78,1	13,8	8,0
Lubuskie	8 603,9	3,3	85,3	7,8	6,9
Kujawsko-pomorskie	9 858,8	3,8	84,5	5,5	10,1
Opolskie	3 806,6	1,5	78,1	13,7	8,1
Podkarpackie	6 253,2	2,4	90,3	5,3	4,4
Lubelskie	2 355,9	0,9	79,5	7,9	12,7
Warmińsko-mazurskie	3 896,1	1,5	89,6	1,6	8,7
Świętokrzyskie	2 295,3	0,9	75,2	5,7	19,1
Podlaskie	1 374,0	0,5	72,9	15,6	11,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność gospodarcza... 2011].

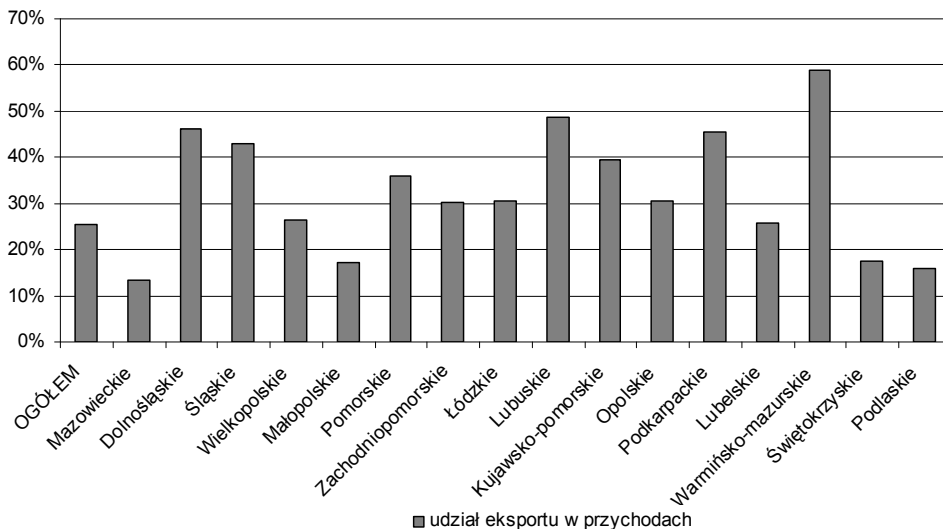

Rys. 2. Relacja udziału województwa w eksporcie spółek BIZ w Polsce do udziału w wartości kapitału zagranicznego w Polsce w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność gospodarcza... 2011].

ły na eksport – zobacz rys. 3. Znacznie poniżej tej średniej plasują się przedsiębiorstwa z województwa mazowieckiego, co potwierdza wniosek o ich krajowym nastawieniu, a także z województwa małopolskiego, świętokrzyskiego i podlaskiego.

Największy udział przychodów z eksportu zanotowały natomiast spółki BIZ z województwa warmińsko-mazurskiego – było to blisko 60%. Wysoki, ponad 40%, udział sprzedaży eksportowej wypracowały także podmioty BIZ z województw dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego oraz podkarpackiego.

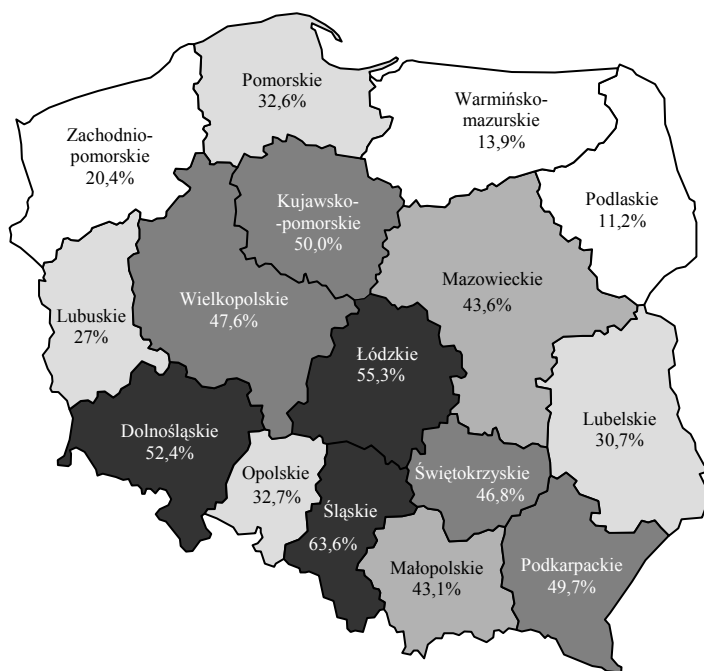
Rys. 3. Udział sprzedaży eksportowej w przychodach przedsiębiorstw BIZ w województwach w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność gospodarcza... 2011].

Wskaźnikiem, który w przybliżeniu pozwala określić typ inwestycji (pozioma vs. pionowa), jest udział eksportu do spółki-matki i jednostek powiązanych. Spółki BIZ, których działalność stanowi element międzynarodowego łańcucha tworzenia wartości w przedsiębiorstwie międzynarodowym (inwestycje pionowe), w większym stopniu współpracują z jednostkami powiązanymi. Ich wyroby stanowią wkład w kolejny etap produkcji w kraju, z którego pochodzi spółka-matka lub jednostki powiązane. Z kolei inwestycje poziome, nakierowane na obsługę lokalnego rynku, jeśli będą generowały handel, to przeznaczony na zagraniczny rynek dóbr i usług finalnych – najczęściej krajów ościennych.

W Polsce przeciętnie 47% eksportu spółek BIZ trafiło do ich jednostek powiązanych, zatem można w przybliżeniu stwierdzić, że niespełna połowa handlu generowana była w ramach powiązań pionowych, a nieco ponad połowa – poziomych.

Największy udział inwestycji o charakterze pionowym odnotowało województwo śląskie – blisko 64% eksportu spółek BIZ trafiło do ich jednostek powiązanych

Rys. 4. Udział eksportu realizowanego do jednostki macierzystej i jednostek powiązanych podmiotów BIZ w województwach w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Działalność gospodarcza... 2011].

w innych krajach (zob. rys. 4). Tezę o pionowym charakterze powiązań wzmacnia fakt, że zaledwie 7% eksportu stanowiły towary i materiały, a ponad 93% – wyroby i usługi. Zatem relacje handlowe z jednostkami powiązаныmi nie opierały się na towarach, a na produktach. Na drugim miejscu uplasowało się województwo łódzkie (ok. 55% eksportu trafiało do jednostek powiązanych), a na trzecim – dolnośląskie (52%). Z kolei najniższy wskaźnik zanotowano w województwach: podlaskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim – odpowiednio 11, 14 i 20%.

Zauważyć można generalną tendencję, że województwa, w których ulokowano najwięcej kapitału zagranicznego, charakteryzują się najwyższym udziałem handlu wewnątrz grupy kapitałowej, z której pochodzi inwestor.

6. Podsumowanie

Analiza działalności eksportowej spółek BIZ w Polsce wskazuje na znaczne zróżnicowanie w układzie wojewódzkim. Najwięcej kapitału zagranicznego napłynęło do województwa mazowieckiego, jednak spółki te były zaangażowane w eksport w stopniu znacznie mniejszym niż proporcjonalny. Za to najczęściej z nich eksportowały usługi, a nie tylko wyroby gotowe. Dużo bardziej proeksportowy charakter miały inwestycje ulokowane w trzech kolejnych (według skumulowanej wartości kapitału

zagranicznego) województwach: dolnośląskim, śląskim i wielkopolskim. Generalnie zauważyć także można, że im więcej kapitału napłynęło do danego województwa, tym wyższy był odsetek handlu wewnątrz korporacyjnego w ramach powiązań pionowych. Można zatem przypuszczać, że relatywnie większy efekt dobrobytowy w tych województwach wynika nie tyle z wyższej wartości zainwestowanego kapitału, ile w znacznym stopniu właśnie z proeksportowego nastawienia inwestorów.

Literatura

- Domański B. i in. [2006], *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 1989–2005*, Departament Gospodarki i Infrastruktury, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków.
- Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2009 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2011.
- Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M. [2005], *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse i procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Kłysik-Urzesek A. [2010], *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce regionu, teoria i praktyka*, CeDeWu, Warszawa.
- Krugman P., Obstfeld M. [2007], *Ekonomia międzynarodowa. Teoria i polityka*, cz. 1, PWN, Warszawa.
- Rynarzewski T., Zielińska-Głębocka A. [2008], *Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Teoria wymiany i polityki handlu międzynarodowego*, PWN, Warszawa.
- Stackelberg K. von, Hahne U. [1998], *Teorie rozwoju regionalnego*, [w:] *Rozwój ekonomiczny regionów, rynek pracy, procesy migracyjne*, red. S. Golinowska, Raport IpiSS, z. 16, Warszawa.
- Świerkocki J. [2011a], *Zarys ekonomii międzynarodowej*, PWE, Warszawa.
- Świerkocki J. [2011b], *Rola bezpośrednich inwestycji zagranicznych w kształtowaniu aktualnego i przyszłego profilu gospodarczego województwa łódzkiego*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej* (DzU nr 173, poz. 1807).
- Walenia A. [2011], *Znaczenie inwestycji zagranicznych w rozwoju regionalnym Podkarpacia*, [w:] *Problemy rozwoju regionalnego*, red. R. Broł, A. Raszkowski, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Weresa M.A. [2002], *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski*, CASE, www.case.com.pl/upload/publikacja_plik/bre62_2.pdf.

EXPORT ACTIVITY OF COMPANIES WITH FOREIGN CAPITAL – REGIONAL DIFFERENCES IN POLAND

Summary: One of the conditions of positive welfare effects of FDI inflow to the host economy is their export-oriented profile. If an investor directs its production to foreign markets, then the additional revenue offered to owners of local factors of production (mainly labor) will give a direct effect of economic growth because the risk of substitution of domestic production is minimal. The analysis of the export activity of foreign investors in Poland in 2009 indicates significant regional differences in terms of its relationship to the value of invested capital, revenues and scope of cooperation with associated companies within the group (vertical linkages).

Keywords: foreign direct investment (FDI), foreign trade, vertical linkages, regional development.